

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นพ้องต้องกันว่า จำนวนคนพิการในประเทศหนึ่ง ๆ จะมีสูงถึงร้อยละ 10 - 15 ของประชากรเป็นอย่างต่ำ (Unesco 1979: 5; United Nations 1977: v; World Health Organization 1978: I 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ใช้การคาดคะเนจำนวนคนพิการดังกล่าวค้นหาจำนวนเด็กพิการในวัยเรียน ได้ว่ามี 2,106,743 คน ในปีการศึกษา 2525 เด็กพิการที่ได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมีธยมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 2,938 คน คิดเป็นร้อยละ 0.15 ของเด็กพิการในวัยเรียนทั้งหมด ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ได้รับการศึกษามีจำนวน 204 คน คือมีโอกาสได้รับการศึกษาร้อยละ 1 (คณะกรรมการโครงการศึกษาสภาพการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ 2528: 1) การที่เด็กพิการในวัยเรียนจำนวนมากไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาตามสิทธิอันพึงมีของตนเช่นนี้ นับเป็นปัญหาเร่งด่วนประการหนึ่งของการศึกษาในประเทศไทย หากไม่รีบหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพขั้นพื้นฐาน นับเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ของชาติอย่างใหญ่หลวง

สหประชาชาติได้ให้ความสนใจต่อเด็กพิการ โดยได้ออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชนข้อ 5 มีใจความว่า "เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจมีสิทธิจะได้รับการดูแลรักษาเป็นพิเศษและได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของตนโดยเฉพาะ" (สุปานี สันติรัตน์ 2526: 1) แม้ว่าในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยสิทธิของคนพิการ แต่ก็ได้มีการดำเนินการช่วยเหลือคนพิการมาโดยตลอด โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2519 แต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คณะกรรมการดังกล่าว ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายบริหารและกฎหมายเกี่ยวกับบริการคนพิการ ซึ่งได้พิจารณาข่างพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้น โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณาไปแล้ว 2 ครั้ง หลังจากนั้น

กรมประชาสัมพันธ์ และสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ได้ร่วมมือกันจัดหาข้อมูล สนับสนุน ขณะกำลังดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อกระทรวงมหาดไทย

แนวนโยบายของรัฐ ซึ่งกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 2 ข้อ 5 กล่าวว่า "รัฐพึงจัดสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือ สังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วกัน" และหมวด 3 ข้อ 38 กล่าวว่า "การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความ เหมาะสม" จากแผนการศึกษาแห่งชาติ แสดงว่ารัฐให้ความสำคัญในด้านการศึกษาแก่เด็ก ทุกประเภท โดยคำนึงว่าหากเด็กเหล่านี้ได้รับการศึกษาแล้วก็จะใช้ความสามารถของตนอย่าง มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ ยังได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ 2 รูปแบบ กล่าวคือ การจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือ โรงเรียนพิเศษ และการจัดในโรงเรียนธรรมดาหรือการเรียนร่วม

จากรายงานการประชุมผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโก (1979: 14-15) ทำให้ทราบถึง แนวโน้มของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในปัจจุบัน กล่าวคือ การจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการในรูปแบบการเรียนร่วม กำลังกลายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทั่วไปยิ่งก็ยิ่งมากขึ้น การศึกษา วิจัยระยะสั้นและระยะยาว ได้แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ของคนพิการที่ได้รับการศึกษาใน โรงเรียนพิเศษ ไม่ได้สูงกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาในชั้นเรียนปกติ และนอกจากนี้การจัดโรงเรียน พิเศษหรือชั้นเรียนพิเศษกลับแสดงทัศนคติในแง่ลบต่อศักยภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นภาระบั่นทอนโอกาส ในการพัฒนาตนเองในสังคม ทั้งนี้เพราะคนพิการมีความไม่เอื้อองที่จะยอมรับภาพพจน์เกี่ยวกับ ตนเองในแง่ลบอยู่แล้ว การแยกเด็กพิการออกไปอยู่โรงเรียนพิเศษ ส่งเสริมให้เด็กเกิดอคติใน ตัวเด็กปกติอื่น ๆ และสร้างอุปสรรคสำหรับคนพิการ เมื่อเขาจะเข้ามาร่วมทำงานในสังคม การแยกในลักษณะนี้เป็นภาระให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วการแบ่งแยกคนพิการออกจากคนปกติ จะทำให้พวกเขาหมดโอกาสที่จะ อยู่ร่วมกันและขาดการสื่อสารต่อกัน การให้การศึกษาแบบแบ่งแยกเช่นนี้ จึงเป็นการสร้างทัศนคติ ที่ไม่ดีต่อกันในที่สุด ส่วนประโยชน์ของการจัดการเรียนร่วมคือการทำที่ไม่ต้องมีอาคารพิเศษต่างหาก ที่มีราคาสูงหรือคณะบุคลากรผู้เชี่ยวชาญพิเศษ อุปกรณ์ทางการศึกษาสามารถกระจายไปถึงเด็กทั่วถึง มากขึ้น เด็กพิการสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายขึ้น และเด็กปกติที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับเด็ก พิการจะเรียนรู้ที่จะยอมรับความพิการของคนอื่น ได้ตั้งแต่วัยเยาว์

ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับคนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม Advani (1981: 2) ให้ความเห็นว่าการจัดสถานศึกษาเฉพาะสำหรับคนตาบอดมีข้อเสียได้แก่ (1) ค่าใช้จ่ายสูงมากซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้สามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ในอัตราที่ต่ำมาก (2) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสูญเสียเอกลักษณ์ของตน เพราะถูกโยกย้ายออกจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติของตน (3) "อาการของโรคสถาบัน" (Institutionalisation Syndromes) อันได้แก่ ความรู้สึกต้องพึ่งพาคนอื่นอย่างมาก ความก้าวร้าว และบิดเบือนความจริง เพราะขาดปฏิสัมพันธ์กับคนปกติอื่น ๆ ในสังคม Michael (1981: 2) สรุปว่าการจัดสถานศึกษาเฉพาะเหมาะสำหรับคนตาบอดที่มีความพิการซ้อน แต่ไม่เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั่วไป เพราะ "เป็นการเห็นว้างพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นและทำให้เกิดการยึดติดกับสถาบัน คอยพึ่งพิงอยู่กับสถาบันตลอด" ส่วน Reichman (1983: 12) มีความเห็นว่าการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นอย่างทั่วถึงได้ขึ้นต้องอาศัย "การจัดการศึกษาพร้อมอยู่ในโรงเรียนทั่วไปโดยมีการเตรียมตัวเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเสียก่อน และให้บริการแนะนำช่วยเหลือจากครูที่ผ่านการฝึกอบรมพิเศษ ตลอดจนการใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยต่าง ๆ " สว่าง โรจน์รัตนเกียรติ (2523: 104) ศึกษาพบว่า คนตาบอดส่วนใหญ่ต้องการเรียนร่วมกับนักเรียนตาปกติ และนักเรียนตาบอดชายมีความต้องการเรียนร่วมมากกว่านักเรียนตาบอดหญิง สุปานี สันติรัตน์ (2526: 195) ศึกษาถึงความต้องการของคนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและเสนอแนะว่าควรจะมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความเสมอภาคของการศึกษา โดยให้การศึกษาในลักษณะที่เหมาะสมกับความต้องการของพวกเขา นอกจากนี้จากผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528: 8) พบว่าในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ค่าใช้จ่ายต่อหัวของเด็กพิการสูงกว่าเด็กปกติถึง 8 เท่า และค่าใช้จ่ายในโรงเรียนพิเศษสูงกว่าโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมประมาณ 2 เท่า ดังนั้นหากรัฐจะขยายการศึกษาทางด้านนี้ รัฐควรจะให้จัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ซึ่งจะทำให้เด็กพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษามีอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กพิการสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตร่วมกับสังคมได้ดียิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยเริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2482 โดยมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้นในกรุงเทพฯ ตามคำแนะนำของสุภาพสตรีตาบอดชาวอเมริกันชื่อ Miss Genevieve Caulfield ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูสอนและผู้ฝึกอบรมครูในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น มูลนิธิดังกล่าวได้มอบหมายให้หม่อมราชวงศ์ชลาเชษเป็นผู้บริหารโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ

สืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ปัจจุบันมีโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น 4 แห่ง ได้แก่

- (1) โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- (2) โรงเรียนสอนคนบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดภาคเหนือ ซึ่งได้โอนเป็นโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาพิเศษใน พ.ศ. 2523
- (3) โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในสังกัดของกองการศึกษาพิเศษ
- (4) โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด จังหวัดขอนแก่น ของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งใน พ.ศ. 2521

การจัดการเรียนร่วมในประเทศไทยเป็นครั้งแรกได้แก่ การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเช่นกัน "ใน พ.ศ. 2499 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ได้ส่งนักเรียนตาบอดที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เรียนดีและช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อไปเรียนร่วมในโรงเรียนเซนต์คาเบรียลในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงขยายไปตามโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลอีกหลายแห่ง มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ให้ความสำคัญสนับสนุนด้านทุนการศึกษา ทุนอุดหนุนและอุปกรณ์พิเศษ ฯลฯ" (วิมล อ่องอำพร 2527: 2)

ใน พ.ศ. 2507 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้เริ่มโครงการเรียนร่วม โดยได้จัดให้มีการฝึกอบรมครูสอนเสริม (resource teacher) และครูเดินสอน (itinerant teacher) ขึ้นใน พ.ศ. 2507 และ 2508 โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิอเมวิกัมเพื่อช่วยคนตาบอด ไน้ทะเลหรือที่ในปัจจุบันใช้ชื่อ Helen Keller International ร่วมกับ ฮุนิเซฟ อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นแล้ว โครงการฝึกอบรมครูดังกล่าวก็หยุดดำเนินการไป เนื่องจากโครงการทดลองเรียนร่วมนี้ในเวลาต่อมาได้ประสบปัญหาต่าง ๆ เหลือเฟือนักเรียนจำนวนน้อยที่เรียนร่วมอยู่ในโรงเรียนปกติ โดยมีครูจากโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ไปให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว

ต่อมาใน พ.ศ. 2521 ได้มีการจัดตั้งมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิดังกล่าวได้ตั้งศูนย์การศึกษาคนตาบอด ที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการเรียนแบบเรียนร่วม โดยเฉพาะ ศูนย์ดังกล่าวได้ส่งนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นไปเรียนร่วมในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งสิ้น 19 แห่ง ในปีการศึกษา 2529 นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วม มีจำนวน 98 คน และที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วจำนวน 20 คน ศูนย์การศึกษาคนตาบอดเป็นศูนย์บริการสำหรับคนตาบอด โดยให้บริการที่นักเตรียมความพร้อมของนักเรียน ผลตอบรับการเข้าเรียน และฝึกอบรมครูสอนเสริม ที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ช่วยนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 19 แห่ง

ต่อมา มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้เริ่มจัดโครงการ เรียนร่วมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2528 โดยจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนเสริมและครูเดินสอน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ และได้จัดโครงการนำร่องฝึกอบรมครูพิเศษสำหรับโครงการเรียนร่วม ครูที่ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมตามโครงการ ในวันที่ 20 สิงหาคม 2529 มีจำนวน 12 คน ครูเหล่านี้ได้ไปช่วยเหลือนักเรียนในโครงการเรียนร่วมของมูลนิธิ ซึ่งในปีการศึกษา 2529 มีนักเรียน 15 คน เรียนร่วมอยู่ในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 6 แห่ง

นโยบายของกรมสามัญศึกษาในการจัดการศึกษาพิเศษในปัจจุบัน คือ "พยายามจัดให้เด็กนอกกระดุมเข้าเรียนร่วมกับเด็กธรรมดาในชั้นปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยโรงเรียนจัดบริการซ่อมเสริมพิเศษให้ หรือลดจำนวนนักเรียนในชั้นธรรมดาและให้การอบรมช่วยเหลือครูธรรมดาเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ" (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ 2525: 77) จากการวิเคราะห์ของกองการศึกษาพิเศษ พบว่าการจัดการเรียนร่วมสามารถให้ความช่วยเหลือต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นจำนวนมากขึ้น โดยเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยลง ขณะเดียวกันจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติของชุมชน ให้ยอมรับความสามารถของคนที่มีความบกพร่องทางการเห็นมากขึ้น (กรมสามัญศึกษา, กองการศึกษาพิเศษ 2523: 13) ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2529 กองการศึกษาพิเศษได้ร่วมมือกับองค์การ Christoffel Blindenmission (CBM) จัดฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยเน้นทั้งรูปแบบของครูในโรงเรียนพิเศษ และรูปแบบของครูสอนเสริมในโครงการเรียนร่วม และในปัจจุบัน กองการศึกษาพิเศษ ยังได้ร่วมมือกับองค์การ Helen Keller International (HKI) เตรียมจัดโครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในจังหวัดสำคัญ ๆ หลายจังหวัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำลังให้ความสนใจที่จะจัดการเรียนร่วม โดยได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาเกี่ยวกับโครงการเรียนร่วม ทั้งนี้เพื่อสนองนโยบายข้อที่ 2 มาตรการที่ 6-7 ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 ใจความว่า "ขยายการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยความสามารถทางร่างกาย สมอง และจิตใจ พัฒนารูปแบบ และวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้ด้อยความสามารถทางร่างกาย สมอง และจิตใจ"

นอกจากนั้น กรมการฝึกหัดครู โดยภาควิชาการศึกษาพิเศษ วิทยาลัยครูสวนดุสิต กำลังดำเนินการศึกษาโครงการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (early intervention programs) สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ระดับก่อนประถมศึกษา และครอบครัว

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็ก และเตรียมความพร้อมเด็กเพื่อการเรียนร่วม รวมทั้งผลิตครู
สาขาการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นระดับปริญญาตรี

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม
สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ด้วยเหตุผลทั้งในด้านการลงทุนทางการศึกษา ในด้าน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทางด้านการปรับตัวทางสังคม แนวโน้มของการจัดการศึกษาพิเศษ
ในโลกปัจจุบันเน้นถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด (least
restricted environment) ในการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย รัฐได้เน้นถึงความ
สำคัญของการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมถึงเด็กพิการทุกคน ดังนั้นหน่วยงานทาง
การศึกษาต่าง ๆ ของรัฐจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมการเรียนร่วมของเด็กพิการ ส่วนหน่วยงาน
ภาคเอกชนที่ได้มีบทบาทสำคัญ ในการจัดโครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง
การเห็น ได้แก่ มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และมูลนิธิ
ธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ องค์กร CBM และ HKI

อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และกับประเทศในภูมิภาค
เดียวกันบางประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง
การเห็นในประเทศไทย มีการตื่นตัวน้อยและพัฒนาอย่างเชื่องช้า ทั้งนี้เพราะความสนใจของ
ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังมีไม่มากนัก และขาดการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังถึงรูปแบบการจัด
การศึกษาพิเศษในแนวใหม่ เนื่องด้วย การจัดการเรียนร่วมยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ในวงการ
ศึกษาไทย และเป็นเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาในภาคปกติ จึงสมควรมีการศึกษา
วิจัยเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ได้ให้เป็นที่รับทราบกันมากขึ้นในวงการการศึกษา เหตุที่มีความจำเป็นเร่งด่วน
ที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับ
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น ได้แก่ การที่มีการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการเห็นมาแล้วในอดีต แต่ต้องประสบปัญหาจนต้องหยุดโครงการไป และได้มีการริเริ่ม
จัดโครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นขึ้นใหม่ โดยมีขอบข่ายของงาน
กว้างขวางพอสมควร นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
พิเศษในลักษณะเรียนร่วม และได้เริ่มดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้น การศึกษา
วิจัยถึงสภาพการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม จะทำให้ทราบแนวดำเนินการที่เหมาะสม
และหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม อันจะทำให้
ขั้นตอนในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว เป็นไปอย่างราบรื่น และอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียน ในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียน ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เฉพาะในระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาสายสามัญในระบบโรงเรียนเท่านั้น
3. สภาพการบริหารโรงเรียน ได้แก่ สภาพการบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน
4. ปัญหาการบริหารโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาในด้านการบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการกำหนดแนวนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. ได้ข้อมูลที่จะประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน
3. ได้ข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนร่วม

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการบริหารโรงเรียน หมายถึง สภาพการจัดกิจกรรมในด้านงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม

โรงเรียนในโครงการเรียนร่วม (mainstreaming school) หมายถึง โรงเรียน ประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยได้รับบริการจากครูการศึกษาพิเศษ

งานวิชาการ หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การนิเทศการสอน และการวิจัย

งานบุคลากร หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความต้องการบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การชำระรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับ การรับนักเรียน การปฐมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน กิจกรรมนักเรียน บริการสุขภาพ บริการพาหนะรับส่ง บริการแนะแนว และบริการโดยตรงสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

งานธุรการ หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับ งานทะเบียน การเงิน และอาคารสถานที่

งานความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองของนักเรียนกับโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น (visually impaired student) หมายถึง นักเรียนตาบอด หรือเห็นเลือนลาง ซึ่งได้รับการเตรียมขั้นต้นและเรียนอยู่ในชั้นเรียนร่วม

คนตาบอด (blind) หมายถึง ผู้ที่รับข้อมูลโดยทางการเห็นน้อยมากจนต้องเรียนรู้โดยอาศัยประสาทรับรู้อื่น เช่น ใช้ประสาทสัมผัสในการอ่านอักษรเบรลล์

คนเห็นเลือนลาง (low vision person) หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น แต่ยังสามารถใช้การเห็นในการเรียนรู้ โดยอาศัยสื่อและอุปกรณ์เครื่องช่วยพิเศษ

เด็กพิเศษ (special child) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางกายภาพและมีความต้องการจำเป็นทางการเรียนรู้ที่พิเศษ จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

การศึกษานิสิต (special education) หมายถึง การเรียนการสอนที่จัดให้สนองความต้องการจำเป็นเฉพาะตัวของเด็กพิเศษ

โรงเรียนพิเศษ (special school) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ

ครูการศึกษานิสิต (special teacher) หมายถึง ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมพิเศษ ในด้านการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นจนมีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

ครูสอนเสริม (resource teacher) หมายถึง ครูการศึกษานิสิตที่ประจำอยู่ในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม โดยให้บริการช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในห้องสอนเสริม (resource room) หรือในชั้นเรียนปกติ

ครูเดินสอน (itinerant teacher) หมายถึง ครูการศึกษานิสิตที่เดินทางไปช่วยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมหลาย ๆ โรงเรียน

ครูปกติ (regular teacher) หมายถึง ครูประจำการในโรงเรียนซึ่งสอนในชั้นเรียนปกติที่มีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นร่วมเรียนอยู่

คณะกรรมการโครงการเรียนร่วม (mainstreaming team) หมายถึง กลุ่มบุคคลภายในโรงเรียนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักเรียนที่เรียนร่วม โดยมีหน้าที่วางแผน ดำเนินการ และประเมินโครงการเรียนร่วม อาจประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูปกติ ผู้ปกครอง หรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

สภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด (least restricted environment) หมายถึง การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด และให้ร่วมกับการศึกษาภาคปกติมากที่สุด

บริการสนับสนุน (support services) หมายถึง บริการทุกชนิดที่จัดเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ บริการช่วยเหลือ (ancillary services) และแหล่งทรัพยากร

บริการช่วยเหลือ (ancillary services) หมายถึง บริการที่จัดให้เพื่อช่วยตัวเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยตรง อาทิ การสอนเสริมรายวิชาเฉพาะ การสอนซ่อมเสริม การอ่าน พาหะรับส่ง นันทนาการบำบัด

หลักสูตรเพิ่มเติม (curriculum plus) หมายถึง รายวิชาที่ช่วยสอนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เมื่อใช้ในภาวการณ์เรียนวิชาอื่น ๆ รายวิชาเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน การทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว ทักษะการปรับตัวทางสังคม เป็นต้น

ห้องสอนเสริม (resource room) หมายถึง สถานที่สำหรับให้บริการเพื่อสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน

แผนการศึกษารายบุคคล (individual education program) หมายถึง แผนการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแต่ละคนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็ก

การทำควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (orientation and mobility) หมายถึง วิชาที่สอนให้คนที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถรู้จักสภาพแวดล้อมและเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้อย่างปลอดภัย

เบรลล์ (braille) หมายถึง อักษรปมูนที่คนที่มีความบกพร่องทางการเห็นใช้แปลความหมายโดยการสัมผัส

หนังสือตัวพิมพ์ใหญ่ (large print book) หมายถึง หนังสือที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ เพื่อให้เด็กมองเห็นเลือนลางสามารถอ่านได้อย่างสะดวก

หนังสือเทป (talking book) หมายถึง เทปที่บันทึกเนื้อหาของหนังสือเอาไว้

เข็มเขียน (stylus) หมายถึง อุปกรณ์ในการเขียนเบรลล์ ใช้สำหรับบังคับกระดาษให้เป็นปมูน

แผงเขียน (slate) หมายถึง อุปกรณ์ในการเขียนเบรลล์ ใช้สำหรับบังคับตำแหน่งของปมูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ รวม 113 คน ซึ่งได้แก่

ผู้บริหารโรงเรียน	25	คน
ผู้ช่วยผู้บริหาร	24	คน
ครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น	46	คน
ครูการศึกษาพิเศษ	18	คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) แบ่งออกเป็น

2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการบริหาร สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหาร งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น คำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด (open-ended question)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งดำเนินการโดยผู้ช่วยวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอโดยการบรรยายและตารางประกอบ

ลำดับขั้นการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นการเสนอข้อมูล

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ